

Savjet o korišćenju maske u zajednici, tokom kućne njege i u zdravstvenim ustanovama u kontekstu epidemije novog koronavirusa (2019-nCoV)

Privremene smjernice
29. januar 2020

WHO/nCov/IPC_Masks/2020.1

Uvod

Ovaj dokument sadrži hitni savjet o korišćenju medicinskih maski u zajednici, kod kuće i u zdravstvenim ustanovama u područjima u kojima je prijavljena epidemija izazvana novim koronavirusom (2019-nCoV). Namijenjen je javnozdravstvenim radnicima i radnicima koji rade na prevenciji i kontroli infekcije, rukovodiocima u zdravstvu, zdravstvenim radnicima i patронаžnom osoblju. Revizija će se raditi nakon što dodatne informacije budu dostupne.

Na osnovu trenutno dostupnih informacija, prenošenje virusa 2019-nCoV sa čovjeka na čovjeka dešava se putem kapljica nastalih kihanjem ili kašljanjem ili kontakta. Za sve osobe koje su u bliskom kontaktu (do 1 metra) sa nekim ko ima respiratorne simptome (npr. kihanje, kašljanje, itd.) postoji rizik da može biti izložen potencijalno zaraznim kapljicama iz respiratornih organa.

Medicinske maske su hirurške ili zahvatne maske koje su ravne ili zaobljene (neke su poput šolje); za glavu se pričvrste rastezljivom trakom^a.

Opšti savjet

Nošenje medicinske maske je jedna od preventivnih mjera da bi se ograničilo širenje određenih respiratornih bolesti, uključujući 2019-nCoV, u zaraženim područjima. Međutim, samo korišćenje maske nije dovoljno da bi se obezbijedio adekvatan nivo kontrole i potrebno je usvojiti i druge jednako relevantne mjere. Ako će se koristiti maske, ova se mjera mora kombinovati sa higijenom ruku i ostalim mjerama IPC kako bi se spriječilo prenošenje 2019-nCoV sa čovjeka na čovjeka. SZO je izradio smjernice za kućnu njegu^b i zdravstvene ustanove^c o strategiji prevencije i kontrole infekcije koja se koristi u slučaju sumnje na infekciju 2019-nCoV.

Nošenje maske kad nije preporučena može izazvati nepotrebne troškove, teret nabavke i stvoriti lažan osjećaj sigurnosti koji može dovesti do zanemarivanja ostalih fundamentalnih mjera

kao što su mjere higijene ruku. Osim toga, nepravilno korišćenje maske može oslabiti njenu efikasnost u smanjivanju rizika od prenošenja.

U zajednici

Lica bez respiratornih simptoma trebalo bi da:

- izbjegavaju mase i učestalost zatvorenih prostora krcatih ljudima;
- održavaju rastojanje od najmanje 1 metar od lica koja imaju respiratorne simptome 2019-nCoV (npr. kašljanje, kihanje);
- održavaju učestalu higijenu ruku, korišćenjem alkoholnog sredstva za dezinfekciju ukoliko ruke nisu vidljivo zaprljane ili sapun i vodu kad su ruke vidljivo zaprljane;
- ukoliko se pojavi kašalj ili kihanje pokriti nos i usta prevojem lakta ili papirnom maramicom, a maramicu odmah nakon korišćenja baciti i oprati ruke;
- izbjegavati dodirivanje usta i nosa;
- osobama koje nisu bolesne, medicinska maska nije potrebna, s obzirom da nema dokaza o njenoj korisnosti. Međutim, maske se u nekim zemljama mogu nositi u skladu sa lokalnim kulturnim navikama. Ako se maske koriste, potrebno je primjenjivati najbolje primjere iz prakse o tome kako se nosi, skida i uklanja i o higijeni ruku nakon uklanjanja (u nastavku vidjeti savjet o pravilnom odlaganju maske).

Lica sa respiratornim simptomima trebalo bi da:

- nose medicinsku masku i zatraže medicinsku njegu ako se suoče sa visokom temperaturom, kašljem i poteškoćama u disanju, što je prije moguće ili u skladu sa lokalnim protokolima;
- se pridržavaju dole navedenih savjeta koji se odnose na nepravilno korišćenje maske.

Kućna njega

U pogledu trenutno dostupnih podataka o bolesti i njenom prenošenju, SZO preporučuje da se sumnjivi slučajevi infekcije 2019-nCoV zbrinjavaju putem mjera izolacije i praćenja u bolničkom okruženju. Ovo bi osiguralo

^a Infection prevention and control of epidemic- and pandemic-prone acute respiratory infections in health care. World Health Organization. (2014). Dostupno na: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/174652>

^b Home care for patients with suspected novel coronavirus (nCoV) infection presenting with mild symptoms and management of contacts. Dostupno na: [https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts](https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-(ncov)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts)

^c Infection prevention and control during health care when novel coronavirus (nCoV) infection is suspected. Dostupno na: [https://www.who.int/publications-detail/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected-20200125](https://www.who.int/publications-detail/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected-20200125)

bezbjednu i kvalitetnu zdravstvenu njegu (u slučaju da se pogoršaju simptomi pacijenata) i javnozdravstvenu bezbjednost.

Međutim, iz nekoliko mogućih razloga, uključujući situacije kad bolnička njega nije dostupna ili sigurna (npr. ograničeni kapaciteti i resursi koji nemaju mogućnost da odgovore na potrebe zdravstvenih usluga), ili u slučaju odbijanja hospitalizacije i pored informisanosti, moguće da će biti neophodno razmotriti kućnu njegu. Potrebno je slijediti smjernice IPC za kućnu njegu^b.

Lica za koja postoji sumnja na infekciju 2019-nCoV sa blagim respiratornim simptomima trebalo bi da:

- često obavljaju higijenu ruku, koriste alkoholno sredstvo za dezinfekciju ako ruke nisu vidljivo zaprljane ili sapun i vodu ako su ruke vidljivo zaprljane;
- drže rastojanje od zdravih lica što je moguće više (najmanje 1 metar);
- za zadržavanje respiratornog sekreta, osobi treba omogućiti medicinsku masku koju treba da nosi što je moguće više, ako može podnijeti. Za osobe koje ne podnose medicinsku masku, on/a treba da primjenjuju respiratornu higijenu, tj. papirnom maramicom pokriju usta i nos prilikom kašljanja i kihanja. Materijal baciti nakon upotrebe. Ruke oprati odmah nakon kontakta sa respiratornim sekretom;
- poboljšati ventilaciju u životnom prostoru otvaranjem prozora i vrata koliko god je to moguće.

Rođaci ili staraoci osoba za koje se sumnja da imaju infekciju 2019-nCoV sa blagim respiratornim simptomima trebalo bi da:

- često obavljaju higijenu ruku, korišćenjem alkoholnog sredstva za dezinfekciju ako ruke nisu vidljivo zaprljane ili sapun i vodu ako su ruke vidljivo zaprljane;
- održavaju rastojanje od zaraženih lica što je moguće više (najmanje 1 metar);
- nose medicinsku masku ako se nalaze u istoj prostoriji sa zaraženom osobom;
- odmah nakon korišćenja bace materijal. Nakon kontakta sa respiratornim sekretom odmah prati ruke;
- poboljšati ventilaciju u životnom prostoru otvaranjem prozora koliko god je to moguće.

Zdravstvene ustanove

Osobe sa respiratornim simptomima trebalo bi da:

- nose medicinsku masku kad čekaju u trijaži ili čekaonici ili prilikom prevoza unutar ustanove;

- nose medicinsku masku kad se zadržavaju u kohorti određenoj za sumnjive ili potvrđene slučajeve;
- ne nose medicinsku masku kad su izolovani u posebne prostorije ali pokrivaju usta i nos papirnom maramicom prilikom kašljanja ili kihanja. Odložiti ih na pravilan način i nakon toga odmah obaviti higijenu ruku.

Zdravstveni radnici bi trebalo da:

- nose medicinsku masku kad ulaze u prostoriju gdje se nalaze sumnjivi ili potvrđeni slučajevi infekcije 2019-nCoV koji se primaju i u svakoj situaciji zaštite koja se omogućava sumnjivom ili potvrđenom slučaju^c;
- koriste posebni respirator u rangu onog koji nosi certifikat N95 Nacionalnog instituta za zaštitu i zdravlje na radu (NIOSH), standarda FFP2 Evropske unije (EU), ili tome ekvivalentno, prilikom procedura sa aerosolom, kao što je intubacija, neinvazivna ventilacija, traheotomija, kardiopulmonalna reanimacija, manualna ventilacija prije intubacije i bronhoskopija.

Zbrinjavanje maske

Ako se nose medicinske maske, od fundamentalnog značaja je odgovarajuće korišćenje i odlaganje kako bi se osigurala efikasnost i izbjegavanje povećanog rizika prenosa koji je povezan sa nepravilnim korišćenjem i odlaganjem maski.

Sljedeće informacije o ispravnom korišćenju medicinskih maski potiču iz prakse u zdravstvenom okruženju^d:

- masku pažljivo postaviti tako da pokriva usta i nos i sigurno pričvrstiti da bi se izbjegle bilo kakve pukotine između lica i maske;
- skinuti masku korišćenjem odgovarajuće tehnike (tj. bez dodirivanja prednje strane skinuti traku otpozadi);
- nakon skidanja ili nenamjernog dodirivanja korišćenje maske, oprati ruke alkoholnim sredstvom za dezinfekciju ili sapunom i vodom ako su vidljivo zaprljane
- zamijeniti masku novom, čistom, suhom maskom čim postane vlažna/mokra;
- ne koristiti više puta maske za jednokratnu upotrebu;
- baciti maske za jednokratnu upotrebu nakon svakog korišćenja i baciti ih odmah nakon skidanja.

Tekstilne maske (npr. od pamuka ili gaze) nisu preporučljive ni pod kakvim okolnostima.

^d Infection prevention and control of epidemic- and pandemic-prone acute respiratory infections in health care. World Health Organization. (2014). Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/112656>

